

ELHUNYT DR. CSIZMADIA IMRE, A SEMMELWEIS EGYETEM DÍSZDOKTORA

2022. JÚLIUS 14. CSÜTÖRTÖK DOBOZI PÁLMA

Életének 89. évében, 2022. július 13-án elhunyt dr. Csizmadia Imre világhírű kémikus professzor, a Toronto kémia tanszékének korábbi vezetője, a Semmelweis Egyetem díszdoktora, aki éveken keresztül volt az egyetemi Diagnosztikai Tanszékének tudományos munkatársa.

Fotó forrása: Wikipédia

Dr. Csizmadia Imre a Toronto University kémia tanszékének vezetője volt aktív korában, aki egy szerves molekula elsőként végzett számítógépes tervezésével szerzett világhírnevet.

Nyugállományba vonulását követően, hazaköltözött Magyarországra, azért, hogy a magyar felsőoktatást támogassa, segítse az évek során megszerzett tapasztalata alapján.

A Semmelweis Egyetem Orális Diagnosztikai Tanszékének éveken keresztül tudományos munkatársa volt, több közös cikke jelent meg dr. Dobó Nagy Csaba tanszékvezetővel. Kapcsolatot tartott a Gyógyszerésztudományi Kar Szerves Vegytani Intézet munkatársaival is, a két intézet közösen terjesztette fel [2012-ben Doctor Honoris Causa elismerésre](#).

Csizmadia professzor élete végéig segítette a Semmelweis Egyetemet, most szervezett a MaterialWell (EUniWell) keretében egy nyári egyetemi előadás sorozatot.

A Semmelweis Egyetem dr. Csizmadia Imrét, aki a huszadik század egyik legnagyobb magyar kémikusa, saját halottjának nyilvánította.

Forrás: Orális Diagnosztikai Tanszék

Nekrológ

Csizmadia Imre Gyula Pál 1932. október 30-án született Budapesten. Sárbogárdon nevelkedett, majd iskoláit a második világháború idején a Pesti Református Gimnáziumban, a háború után Szeghalmon folytatta. Egyetemi tanulmányait az akkori Budapesti Műszaki Egyetemen kezdte, és 1956-ban egy úgynevezett vegyes mérnöki diplomát szerzett. Végzése után a Semmelweis Egyetemen a Straub F. Brunó vezette Orvosi Vegytani Intézetben kezdett gyakornokként dolgozni. 1956 után élete nagy fordulatot vett, Kanadába emigrált, ahol 1957 és 1959 között a vancouveri Brit Kolumbiai Egyetemen (UBC) MSc-diplomát, majd 1959 és 1962 között ugyanott PhD-fokozatot szerzett. Mintegy 10 évet felölölő egyetemi tanulmányai után két évig (1962–1964) az MIT-n posztdoktori ösztöndíjasként kutatott a világhírű John C. Slater professzor vezetésével.

Már ezekben az években – mint lelkes és törekvő fiatalember – elkezdte élete igazi célját keresni. Vancouverben rendszeresen bejárta az elektromérnökök előadásait, ahol a számítógépek programozását oktatták, mivel már akkor érezte, hogy a közeljövőben a forradalmi fejlődés ebbe az irányba fog elindulni. „A számítógépek meg fogják változtatni az egész világot, így a kémiát is” – gondolta. Analóg számológépet bárki tudott építeni, de digitális számítógépet még csak kevesen, s ő tudta, hogy ez kell ahhoz, hogy szerves molekulák elektronszerkezetét és reaktivitásukat számolni lehessen. Akkoriban írt egy kutatási javaslatot, amelyben kifejtette, célszerű lenne, ha a Schrödinger-egyenletet számítógéppel oldanák meg, s

évesen a legendás Slater professzor mellé, az akkori világ legerősebb számítógépéhez, és így tudta elvégezni az első szerves molekula, a H-CO-F elektronszerkezet-számolását. Régi vágya volt, hogy az első „Gauss-függvényes” számolást a peptidkötésen (-CO-NH-) végezze el, hogy a későbbiekben peptidek és fehérjék elektronszerkezetét számolhassa. Azonban a kiválasztott formamid-molekula (H-CO-NH₂) az akkori számítógépek kapacitásához mérten túl sok atomot tartalmazott. Így esett a választása az izoelektronos formil-fluoridra (H-CO-F), amelyben 6 atom helyett ugyan csak 4 található, de már ebben is 12 elektronpárt lehetett modellezni. (Legutolsó publikációi egyikében egy több mint 1000 elektronpárt tartalmazó rendszer tulajdonságait vizsgálta.)

Ezt követően lett nyugdíjazásáig (1998) a Torontói Egyetem kémiai tanszékének professzora, majd élete végéig professor emeritusa. Csizmadia Imre szerény ember volt, mégis büszkén emlegette, hogy tanítványai közül huszan lettek később világszerte egyetemi tanárok. Folyóiratot indított, amely az alkalmazott kvantumkémiai vagy más néven „számítási kémiai” eredményeket publikálta (THEOCHEM / Elsevier). Hosszú és aktív élete folyamán több mint 550 tudományos publikáció társszerzője, meghatározó személyisége volt. Ez idő alatt Dél-Amerikától Ázsián át Európáig rengeteg kollégával kooperált, számos egyetemen tanított. Élete során mindvégig kötődött a Semmelweis Egyetemhez. Az Orális Diagnosztikai Tanszéken 2010-től közel tíz évig fejlesztett „ab initio” peptidet biokompatibilis anyagok előállítása céljából, minek során több közös cikkük jelent meg. Közvetlen kapcsolatot tartott a Gyógyszerésztudományi Kar, Szerves Vegytani Intézet munkatársaival is, így Csizmadia Imre professzort közösen terjesztették fel 2012-ben a Semmelweis Egyetem Doctor Honoris Causa elismerésre. Ezen felül díszdoktori címet kapott az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE) (1988) és a National University of San Luison (Argentína, 2007). 2004-ben a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjai közé választotta, székfoglaló beszéde máig emlékezetes.

Égész életében jövőcentrikus gondolkodásmód vezette és lelkesítette. Az oktatás és az egyetemek megújítása mindig a legfontosabb kihívás volt számára, melynek szellemében a jövő professzorait nevelte. Szavajárása volt: „a kinevelt professzoralánták teszik jobbá világunkat”. Az volt a célja, hogy a kutatás legyen a „tudás” új definíciója, ahol a „kreativitás” az alapja mindennek. Inspirált, lelkesedett és lelkesített!

A sikerek mellett néhány olyan fordulópontot is megélt, amely először megnehezítette az életét, de később rájött, hogy ezek az események terelték új és hasznos irányba. Gyakran emlegette 1956-ot, amikor mennie kellett, és 2002-t, amikor végleg hazatért szülőföldjére. Haza nem nyugdíjasnak jött, hanem azért, hogy a nyugati világban megtanult módszereket és világképet itthon integrálja, a meglévő rendszert kiegészítse. A 2002-ben elnyert Szent-Györgyi-ösztöndíjjal hazatérve az első időszakot az ELTE falain belül töltötte, ahol több PhD-hallgató munkáját segítette. Örömmel dolgozott a Perczel András vezette ELTE Természettudományi Kar (TTK) Szerkezeti Kémia és Biológia Labor munkatársaival (pl. Beke Tamás, Jáklai Imre, Mucsi Zoltán). Később kedvenc városába, Szegedre költözött, amelynek egyetemén további tartalmas éveket töltött el sikeresen Viskolcz Béla és tanítványai (pl. Szőri Milán, Fejér Szilárd, Fiser Béla és Rágyanszki Anita) inspiráló környezetében. Rá jellemző módon kanadai diákokat és külföldi kollégákat hozott Szegedre, ahol közösen dolgoztak, s értek el további szép szakmai eredményeket. Még 80 éves kora felett is oktatott (2016-tól a Miskolci Egyetemen), és csak a COVID-járvány kezdetén, 88 évesen vonult vissza, de még ekkor is folytatta inspirációs tevékenységét, melynek során Kovács Ervin, Deme Ruth és Deme János munkáját követte és segítette. Élete végéig segítette a Semmelweis Egyetemet, erejének fogytával is lelkesen szervezett a MaterialWell (EUniWell) keretében egy nyári egyetemi előadás sorozatot.

Csizmadia Imre szerette a kémiát, és ott is rátalált a molekulákra, ahol mások nem. Ahogy kedvencei, az atomok s az elektronok örökké mozognak, ő is szakadatlan mozgásban volt: írt, rajzolt, telefonált és tanított. Ahol éppen volt, lakott vagy oktatott, ott lassan, de szisztematikusan életet és mozgást generált maga körül. Nyughatatlan szelleme nem tudott megpihenni. Nem véletlenül volt az a jól ismert mondása: „aki igazán siet, az nem ér rá megállni”. Ő elment, s hátrahagyott minket. Nyugodjék békében!

Perczel András, az MTA rendes tagja és Dobó Nagy Csaba, egyetemi tanár, az Orális Diagnosztika Tanszék igazgatója